

Становище

по конкурса за професор по направление 2.1. Филология (китайски език и литература)

В конкурса участва единственият кандидат **Александър Богданов Алексиев**. А. Алексиев е завършил Ленинградския държавен университет по специалността Източни езици и култура (китайска филология) през 1988 г. От 1990 г. преподава в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, като чете лекции по практически китайски език, странознание, държавно и политическо устройство на Китай, китайска лексикология и лексикография, словообразуване, фразеология, синтаксис, лингвостилистика, старокитайски език. Има над 22 години стаж като преподавател в катедрата „Езици и култури на Източна Азия“ към Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет. През 2005 г. защитава докторска дисертация на тема: „Словообразуване с помощта на полуафикси в китайския език (функции на морфемите *хао*, *хъ*, *хуа*, *дзя* и *къ*)“, а от 2007 г. е доцент. Хабилитационният му труд за доцентурата също е в сферата на словообразуването и е със заглавие: „Словообразуване с помощта на форманти в китайския език“.

Общият брой на публикациите му е 22. Броят на цитираните научни публикации е 7.

Посочените по-горе теми трайно присъстват и в други публикации на кандидата, между които са и тези осем, представени по конкурса за професор, т.е. публикувани след получаването на званието „доцент“ (4 научни статии, 1 хабилитационен труд, 1 Българско-китайски разговорник и 2 превода).

Научните статии са свързани с китайските игрословни фразеологизми и отразяват различни техни аспекти – представянето им като културен феномен, ролята на езиковия каламбур, многофункционалността в китайския език и граматиката на зависимостите, стратегиите за съставяне на игрословия. Няма да се спирам поотделно на тях, защото представеният от А. Алексиев хабилитационен труд е на тема: „Китайските игрословни фразеологизми“, представляваща продължение и допълнение на статиите.

Разглежданият в хабилитационния труд проблем заема важно място в китайското езикознание, тъй като се отнася към около 40-50 хиляди активни в съвременния китайски език речникови единици с такъв характер. Особено интерес предизвиква усвояването им от хора, които не са носители на китайския език и

които трябва да разбират механизмите на формирането им, за да се справят с трудностите на превода. Трябва също така да се намерят най-подходящите начини за включването на игрословните фразеологизми в помагала по фразеология и стилистика, в съставянето на двуезични речници и др.

Тъкмо на тези особености в механизмите на оформянето на игрословните фразеологизми е наблегнато в изследването, което е новост не само за българската езиковедска наука, но е принос и към световните достижения в тази насока. В разработката виждаме ясно системното осмисляне на семантичния пренос, представляващ най-голямата трудност за носителите на китайски език. То се основава на широката култура на автора, позволяваща му да проникне в същината на много реалии и да преодолее многозначността на думите и многообразието на граматическо изразяване.

В уводната част са теоретизирани понятията омонимия, паронимия, паронимазия, омофония и омография с оглед на китайския език в съпоставка с български с „помощта на граматиката на зависимостите” (с. 18), което преценявам като подходящо за поставената тема. Тук изпъкват основните разлики между нашите и китайските фразеологизми. В китайските втората, пояснителна част не служи просто за обяснение на реалното значение, а е „неразделна част от целия фразеологизъм” (с.36). Затова тя е отделена с пауза, предизвикваща напрежение у слушателите или читателите. Така авторът стига до дефиниция на понятието „игрословен фразеологизъм”, отделяйки го от фразеологичния каламбур, гатанката, пословицата и поговорката и представяйки го като специфично социокултурно явление в Китай.

Същинската част на работата разглежда подробно структурата на двете части на фразеологизма – алегоричната и коментарната, като се спира на начините за тяхното граматическо оформяне. Оттук се преминава към дискутирането на четири основни семантични модела на буквалния им прочит – рационално-логически, при който коментарът е насочен към причината, следствието, условието, целта и конкретен признак, отразени от алегорията; символизиращ, при който понятие се интерпретира като символ във втората част; репликиращ, при който коментарът е реплика по повод на алегорията; и оценяващ, при който в коментара се прави оценка на ситуацията, представена от алегорията.

Семантичната характеристика е продължена в преглед на три големи типа фразеологични игрословия според класификацията на Санников – фразеологизми

„съседни”, „семејство” и „маска”. При първия връзката между алегорията и коментара е най-ясно забележима, а най-трудно откриваема е в последния тип. За всеки от посочените типове са представени мотивационните механизми, съпътствани от разяснения по случаите на еднозначност, двузначност и многозначност, появата на допълнителни тропи и ролята на омонимията, паронимията, омофонията и паронимията, както и значението на съотношението езикова норма – диалект.

Синонимията, антонимията, паронимията, омонимията, вариантността и многозначността са обект и на допълнително осмисляне в отделни глави, в които са представени с оглед на разграничаването на близкото или по-далечно отношение на значенията на редове от фразеологизми. За основен фактор, определящ значението на съчетанията, се смята коментарната част на фразеологизма. Това е позволило на автора да открие емоционално-оценъчните елементи и стилистичните особености при на пръв поглед твърде сходни игрословия, както и да отсее различните по значение. Единствената ми забележка е необходимостта да се избегнат някои повторения на интерпретации и примери.

В заключителните глави са представени са и пътищата за трансформация на игрословията, като е отбелязано, че премахването на паузата между двете части на игрословния фразеологизъм води до превръщането му в пословица или поговорка. И обратното, класически фразеологизми, разговорни фраземи, пословици и поговорки с добавянето на коментарна част могат да се превърнат в игрословни фразеологизми.

Всички теоретични наблюдения сочат закономерности и пътища за разбирането на игрословията като част от китайската култура и специфичните начини за отразяване на културните кодове в граматичната и фонологична структура на езика. За пръв път се доказва, че с тези фразеологизми не се търси непременно хумористичен ефект, а те са част от духовната сфера на китайците, ценящи хармонията помежду си и с останалия свят.

Приятно впечатление прави богатият материал от примери с техните преводи и особено добрите аналози с български съчетания от същия вид. По този начин авторът изтъква един план на съпоставка, каквато до този момент е смятана за невъзможна.

Приносните моменти са представени компетентно и показват много добрата версираност на автора в областта на китайското езикознание и в частност на

лексикологията. Значимостта на разглеждания проблем е показателна за чувството за перспектива на кандидата и теоретико-практическата му интуиция за занимания с продуктивни интердисциплинарни задачи. Тези знания и умения на А. Алексиев биха могли да бъдат използвани и при стилистичната оценка на литературни произведения, което отговаря на изискването в конкурса за определена подготовка по литература. Тук бих прибавила и представените преводи от китайски на български, направени по блестящ начин както в прозата, така и в поезията с издържан по отношение на размера и римата стих.

Освен научна и преподавателска дейност, А. Алексиев има достатъчен актив и като администратор. Той е отговорник за специалност Китаистика във Факултета по класически и нови филологии, директор е на Институт „Конфуций” в София (от 2006 г.), изнася публични лекции и доклади, свързани с неговата специалност, участва в организирането на международното състезание „Китайски езиков мост” и др.

Посочените научни и приложни постижения на кандидата и неговият принос за развитието на специалност Китаистика ми дават основание убедено да препоръчам на научното жури да предложи Александър Богданов Алексиев за заемане на длъжността **професор по направление 2.1. Филология (китайски език и литература).**

21.01.2012 г.

София

доц. дфн Петя Янева